

Classification Of CSR Projects Of National Iranian Oil Company In Khuzestan Province Based On ISO26000 Standard And Shannon Entropy And Topsis Combined Method

Esmail Radgahar^{1*} - Nahid Motamani²

Abstract

Nowadays, corporate social responsibility projects have lost the public benefit approach and must meet the goals of sustainable development in order to be acceptable. This study tries to review the projects of the National Iranian Oil Company based on social responsibility indicators, in accordance with the ISO26000 standard. Therefore, this study has considered 990 completed or ongoing projects of this company in Khuzestan province. These are graded and weighted according to ISO26000 according to the opinion of experts and people affected by them, then classified, compared and graded using the combined method of Shannon entropy and TOPSIS. The results show that the projects donat scored well in achieving SDGs based on ISO26000, and therefore, the prevailing view of social responsibility in the company is still based on charitable activities. However, the project of controlling dust (natural resources), construction of entrepreneurship centers and educational programs have gained the highest score

Keywords:

sustainable development, social responsibilities, ISO26000 standard, stakeholders, TOPSIS method

---

1. MSc Marine structures, Amirkabir University of technology, Tehran, Iran, Corresponding Author. (es_radgohar@yahoo.com & es_radgohar@aut.ac.ir)

2. MS architecture and urbanism Islamic Azad University, Tehran, Iran. Deputy of Urban Development of Maragheh Municipality. (nahidmotamani1397@gmail.com)

طبقه‌بندی پروژه‌های CSR شرکت ملی نفت ایران در استان خوزستان بر اساس استاندارد ISO26000 و آنتروپی شانون و تاپسیس

اسماعیل رادگهر^{۱*} - ناهید موتمنی^۲

چکیده

امروزه پروژه‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، رویکرد عام‌المنفعه‌بودن را از دست داده‌اند و باید برای قابل قبول بودن، اهداف توسعه پایدار را تأمین کنند. این پژوهش سعی در بررسی پروژه‌های شرکت ملی نفت ایران بر اساس شاخص‌های مسئولیت اجتماعی، مطابق با استاندارد ISO26000 دارد. لذا، این پژوهش، ۹۹۰ پروژه انجام شده یا در دست اقدام این شرکت در استان خوزستان را در نظر گرفته است. این پروژه‌ها بر اساس استاندارد ISO26000 و مطابق با نظر خبرگان و مردم تأثیرپذیر از آن‌ها، نمره‌دهی و وزن‌دهی شده، سپس با استفاده از روش ترکیبی آنتروپی شانون و تاپسیس طبقه‌بندی، مقایسه و سطح‌بندی شده‌اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که پروژه‌ها نمره مناسبی را در دستیابی به اهداف توسعه پایدار بر اساس ISO26000 کسب نمی‌کنند و لذا، دید حاکم بر مسئولیت‌های اجتماعی در این شرکت، همچنان بر انجام اقدامات خیریه استوار است. با این حال پروژه‌های مهار ریزگردها (منابع طبیعی)، احداث مراکز کارآفرینی و برنامه‌های آموزشی بالاترین امتیاز را کسب کرده‌اند.

کلمات کلیدی: توسعه پایدار، مسئولیت‌های اجتماعی، استاندارد ISO26000، ذی‌نفعان، روش TOPSIS.

۱. کارشناس ارشد عمران سازه دریایی، دانشگاه امیرکبیر (پلی تکنیک)، تهران، ایران، نویسنده مسئول.

(es_radgozar@aut.ac.ir & es_radgozar@yahoo.com)

۲. کارشناس ارشد معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد تهران مرکز. (nahidmotamani1397@gmail.com)

مقدمه

با توجه تغییر مفهوم مسئولیت‌های اجتماعی شرکت (Corporate Social Responsibility: CSR) در جهان، به کسب‌وکار پایداری (Corporate Sustainability) و تبدیل شدن این پارامتر به یکی از شاخص‌های ارزیابی شرکت برای سرمایه‌گذاران و دولت‌ها، در این تحقیق به بررسی مفهوم پروژه‌های مسئولیت اجتماعی و توسعه پایدار در شرکت ملی نفت ایران پرداخته شده است. در گذر زمان رویکرد به تولید، ارائه خدمات و دستیابی به سود تغییر کرده و توسعه پایدار، ایجاد سود بلندمدت و محیط‌زیست برای شرکت‌ها ارزش‌آفرین شده است. برای این منظور، در اساس‌نامه شرکت‌های بزرگ عنوانی به نام مسئولیت‌های اجتماعی آمده است. در زنجیره توسعه پایدار نیز مفهوم پروژه‌های مسئولیت اجتماعی با رویکرد صرفاً عام‌المنفعه و خیریه اساساً تغییر یافته و رویکرد توسعه پایدار مدنظر طراحان و تصویب‌کنندگان پروژه‌های مسئولیت اجتماعی قرار گرفته است.

در این مقاله، ضمن بررسی این مفهوم، پروژه‌های مسئولیت اجتماعی شرکت ملی نفت در استان خوزستان مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار می‌گیرد تا نتیجه آن بتواند در تصویب پروژه‌های آینده راهگشا باشد. باید تأکید شود که مفهوم CSR با آنچه در ایران ملاک عمل است، تفاوت دارد و CSR به مفهوم توانمندسازی و ایجاد بستر توسعه پایدار (Sustainable Development: SD) و نه کمک‌های عام‌المنفعه و خیریه مطرح می‌شود. این مقاله ضمن بررسی پروژه‌ها بر اساس استاندارد ISO26000 و طبقه‌بندی آن‌ها، به دنبال شفاف‌سازی عملکرد پروژه‌های CSR شرکت ملی نفت ایران در خوزستان در دستیابی به اهداف SD و ارائه راهکارهایی برای جهت‌گیری پروژه‌ها به سمت SD است. هر اقدامی که خارج از وظیفه ذاتی سازمان برای خدمت‌رسانی به مردم انجام شود و حتی در مراحل پیشرو وظایف ذاتی سازمان‌ها که در قالب CSR انجام می‌شود، مطابق استاندارد ISO26000 باید باعث تسهیل در دستیابی به اهداف SD شود. دستگاه‌های اجرایی، بانک‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی در ایران اغلب، مسئولیت اجتماعی را فقط به‌عنوان کمک‌های خیریه و عام‌المنفعه می‌شناسند و علی‌رغم صرف هزینه‌های زیاد، بدون آینده‌نگری و توجه به موضوعات محیط‌زیستی، سبب رشد توقعات ذی‌نفعان سیاسی، تضاد انتظارات مردم محلی و افزایش هزینه‌های دستگاه یا شرکت مربوطه در آینده می‌شوند. در دوره‌های میان‌مدت و بلندمدت نیز تأثیر پروژه‌های مسئولیت اجتماعی که صرفاً در قالب پروژه‌های عام‌المنفعه و خیریه

انجام گرفته، کم‌رنگ و بی‌اثر خواهد شد؛ در صورتی که بر اساس استاندارد ISO26000 کلیه پروژه‌های CSR که برای دستیابی به SD تعریف شده‌اند، در میان‌مدت و بلندمدت شکوفا خواهند شد.

در سال‌های اخیر، در ایران مقالات فراوانی با مفهوم توسعه پایدار، به‌خصوص در بحث توانمندسازی شهری، صنعتی و کسب‌وکارها منتشر شده است. از جمله جمعه‌پور (۱۳۸۲) در مقاله خود عقیده دارد که بدون پایداری و ایجاد تعادل و توازن در تمامی ابعاد جامعه نمی‌توان به توسعه بادوام دست یافت. به‌منظور نیل به این هدف، به توسعه به‌عنوان سیستمی نگاه می‌شود که عناصر اصلی آن، مردم، منابع و سرزمین هستند. ترکیب این عناصر بر مبنای مشارکت و در قالب یک ساختار اجتماعی، اقتصادی و ایجاد فضایی مناسب، به معنای دستیابی به اهداف توسعه پایدار خواهد بود. پازکی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله خود، به توسعه پایدار روستایی با بهره‌گیری از مدیریت حکمروایی با سنجش شاخص‌های مشارکت، شفافیت، عدالت، پاسخگویی، قانون‌مداری، مسئولیت‌پذیری، نظارت، تخصص، کارایی و اثربخشی پرداخته، اما مسئولیت‌های اجتماعی و توانمندسازی اجتماعی را مغفول گذاشته‌اند. پاکدامن و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله خود، مشکلات گسترش ناموزون کالبدی شهر ساری را حاصل عدم‌تجانس پارامترهای توسعه پایدار می‌داند. این مقاله به توانمندسازی و ساخت بستر توسعه پایدار شهری توجهی ندارد. نگارنده تاکنون در مقالات ایرانی به تغییر نگرش از مسئولیت‌های اجتماعی به سمت توسعه پایدار موردی را مشاهده نکرده است. در سایت‌های معتبر انتشار مقالات در حوزه توسعه پایدار بیش از یک‌میلیون مقاله و کتاب، در مورد مسئولیت‌های اجتماعی، حدود ۶۲ هزار کتاب و مقاله و با در نظر گرفتن هر دو مفهوم، ۳۳۱۱۶ مقاله و کتاب دارای اعتبار در دسترس است (تا تاریخ ۲۸ مارس ۲۰۲۱).

ناپفل^۱ (۲۰۰۱) اشاره داشته که شرکت‌هایی که به توسعه پایدار و مشارکت اجتماعی اهمیت داده و در این مسیر سرمایه‌گذاری می‌کنند، شاخص داو جونز (Dow Jones) بهتری داشته و آینده بهتری پیش روی سرمایه‌گذاران خود قرار می‌دهند. این مقاله شاخص گروه پایداری داو جونز را یک معیار جهانی برای پایداری شرکت‌ها می‌داند. در خصوص تغییر جهت مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها به سمت توسعه پایدار چانگ^۲ و همکارانش (۲۰۱۸)، در کتاب خود بر مشارکت و همکاری افراد و

1. Knoepfel
2. Zhang

سازمان‌ها تأکید کرده و مسئولیت‌های اجتماعی (CSR) را جزئی از توسعه پایدار دانسته و SD را به‌عنوان بستر اصلی فعالیت‌های CSR مطرح می‌کند (Zhang, Morse, Kambhampati, 2018). مقاله‌ای دیگر، با مطالعه در معدنی در زامبیا، تقویت توسعه پایدار با مسئولیت‌های اجتماعی را با سه رویکرد بیان می‌کند: اول، تأثیر مثبت بر استخراج‌کنندگان معدن برای توسعه زیرساختی؛ دوم، تردید مقامات و جامعه محلی برای اثربخش بودن CSR در بستر توسعه پایدار؛ و سوم، نهادهای دولتی احزاب سیاسی که تغییر در تولیدات و مواد استخراج‌شده را بهینه نمی‌دانستند. این مطالعه تلاش دارد تا تأثیرات مخرب معدن و تولیدات آن را بر محیط‌زیست و جوامع هم‌جوار کم کند (Mbilima, 2019). پژوهش کانجی و آگراوال^۱ (۲۰۲۰) به مدل‌سازی ساختاری تخریب‌های حوادث طبیعی پرداخته و آن را فرصتی برای توسعه SD دانسته و ادعا می‌کند که این مدل می‌تواند به ایجاد جامعه مقاوم در برابر فاجعه‌ها کمک کند (Kanji & Agrawal, 2020). همچنین، آریباسا^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله خود به بررسی تأثیر رفتار غیرمسئولانه شرکت‌ها در کاهش شاخص داو جونز پرداخته است. همچنین، در پژوهشی دیگر، با بررسی تأثیر CSR انجام‌شده در جهت SD و تأثیر آن بر اعتبار مدیران شرکت‌ها به این نتیجه رسیده که اعتبار و خوش‌نامی مدیران فعال و مؤثر در حلقه SD، از باقی هم‌صنفان خود بیشتر است.

در مورد CSR در بستر SD، مقالات مروری زیادی به چاپ رسیده که با بررسی آن‌ها می‌توان به دید بهتری از اهمیت استفاده از SD دست یافت. در پژوهش ملو دا سیلویرا و پترینی^۳ (۲۰۱۸)، مقالات و کتاب‌های موجود با موضوع استفاده از CSR در توسعه پایدار را به ۷ دسته تقسیم می‌کنند؛ شامل: هستی‌شناسی، عوامل قبول و پذیرش طرح‌های ابتکاری پایدار، ارزیابی عملکرد، تأثیرات اجتماعی یا محیط‌زیستی، گزارش‌های پایداری، آموزش، پایداری به‌عنوان استراتژی. در مقاله ال آلفی^۴ (۲۰۲۰) مقالات و کتاب‌های چاپ‌شده با موضوع استفاده از CSR در دستیابی به اهداف توسعه پایدار^۵ (SDGs) مدنظر قرار گرفته است. بالیان^۶ و همکارانش (۲۰۲۰)، به بررسی طرح‌های CSR پرداخته و بر طبق آن، تعداد مقالات حاصل از طرح‌های نوآورانه در دستیابی به SDGs از کمتر از ۱۰۰ مقاله در سال ۲۰۱۲، به حدود ۹۰۰ مقاله در سال

1. Kanji & Agrawal

2. Arribasa

3. Mello da Silveira & Petrini

4. El Alfy

5. Sustainable Development Goals

6. Bilan

۲۰۱۹ رسیده است. یو^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، در خصوص کتاب‌شناسی تأثیرات مسئولیت‌های اجتماعی در توسعه پایدار، به نقش مفهوم جدید مسئولیت‌های اجتماعی که همان کمک به توسعه پایدار از راه توانمندسازی است، پرداختند. بیشترین عنوان و کلیدواژه تحقیق‌شده از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ تغییرات آبهوایی بوده است. توزیع مقالات در ده مجله فعال و برتر در حوزه CSR و SD که توسط آن‌ها برگزیده شده در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. توزیع مقالات در ده مجله فعال و برتر در حوزه CSR و SD (Ye et al., 2020)

ردیف	عنوان	تعداد مقاله	درصد	ضریب ارجاع (IF ^۲) سال ۲۰۱۹
۱	مسئولیت‌های اجتماعی و مدیریت محیط‌زیست	۱۱۶	۱۱/۵۳	۵/۵۱۳
۲	پایداری	۱۱۱	۱۱/۰۳	۲/۵۹۲
۳	مجله تولیدات پاک	۸۹	۸/۸۵	۶/۳۹۵
۴	مجله رفتار تجاری	۷۶	۷/۵۶	۳/۷۹۶
۵	استراتژی تجاری و محیط‌زیستی	۷۳	۷/۲۶	۶/۳۸۱
۶	توسعه پایدار	۴۲	۴/۱۸	۳/۸۲۱
۷	سیاست منابع	۲۱	۲/۰۹	۳/۱۸۵
۸	اقتصاد هنر	۱۹	۱/۸۹	۱/۲۳۸
۹	مدیریت تصمیم‌گیری	۱۶	۱/۶	۱/۹۶۳
۱۰	صنایع استخراج و جامعه	۱۰	۰/۹۹	۲/۰۶۴

در مقاله مروری دیگری، با در نظر گرفتن سه بُعد اجتماعی، محیط‌زیستی و بُعد مالی و اقتصادی، اقدام به بررسی تأثیر مشارکت CSR در SD در مقالات شده و مقالات با کلیدواژه‌های پایداری و CSR، محیط‌زیست، اقتصادی و مالی، اجتماعی و ارتباطات جست‌وجو و دسته‌بندی شده‌اند (Meseguer-Sánchez et al., 2021).

مفهوم CSR به‌عنوان کمک‌های عام‌المنفعه از سال ۲۰۱۰ کم‌رنگ شده و جزئی از سرفصل‌ها و مفاهیم عنوان توسعه پایدار (SD) است. استاندارد ISO 26000 که اولین

1. Ye
2. Impact Factor

ویرایش آن در سال ۲۰۱۰ عرضه شد، شامل مسئولیت‌های اجتماعی و توسعه پایدار برای راهنمایی شرکت‌های دولتی، شرکت‌های بزرگ، کوچک و NGOها است. این استاندارد در ۲۱ اکتبر ۲۰۲۰ به‌عنوان استاندارد اروپا به نام CEN/SS S29 پذیرفته شد. به این معنی که کشورهای جزء CEN باید تمامی استانداردهای مشابه را حذف و این استاندارد را جایگزین کنند. البته استانداردهای ISO الزام‌آور نیستند.

شاخص ESG که نام آن از ترکیب سه حرف اول کلمات محیط‌زیست^۱ و دغدغه‌های اجتماعی^۲ و حاکمیت شرکتی^۳ ساخته شده، جنبه‌هایی از فعالیت شرکت‌ها و کسب‌وکارها را می‌سنجد که در گزارش‌های اقتصادی و مالی متعارف، کمتر به آن‌ها پرداخته می‌شود. ولی در توسعه پایدار قابل‌بررسی و توجه است.

وزارت نفت ایران در سال ۲۰۱۸ «راهنمای گزارش‌دهی در مسئولیت اجتماعی شرکت/ سازمان بر اساس استانداردهای GRI2018» را برای شرکت‌های تابعه خود منتشر کرد. در این راهنما نیز به پارامترهای مدون و جهانی SD پرداخته نشده، کمک‌های عام‌المنفعه به‌عنوان CSR شناخته شده و گزارش چند شرکت نیز زیر نام SD در آن آمده است. در سال ۲۰۱۹ ویرایش دوم استاندارد P5 توسط مؤسسه مدیریت پروژه سبز (Green Project Management: GPM) برای پایداری در مدیریت پروژه با رعایت اصول ۱۷گانه پایداری سازمان ملل منتشر شد و با ارائه گواهینامه‌های GPM-b و GPM-s سعی در تشویق فعالان مدیریت پروژه به فعالیت بیشتر برای پایداری پروژه داشته است.

در مورد ارائه گزارش پایداری، تاکنون شاخص‌های زیادی مطرح شده، ولی ضمانت اجرایی یا اجباری برای دریافت آن‌ها ارائه نشده است. داشتن شاخص‌های SCR و SD می‌تواند در وجه مثبت مدیران اجرایی و شرکت آن‌ها مؤثر باشد و به دلیل نمایش آینده‌نگری و برنامه مدون پیشرو می‌تواند سبب بهبود عملکرد پارامترهای شرکت در بازار بورس شود (Grover et al., 2021). در برخی از مقالات تأثیر شاخص‌های پایداری در شاخص داو جونز نیز بررسی و شاخص SD و CSR جزء پارامترهای اصلی داو جونز و تأثیرگذار در تصمیم‌گیری خریداران سهام مطرح شده است (Grover et al., 2021; Knoepfel, 2021).

توسعه پایدار بر اساس (WCED) Western Cape Education Department در

1. Environment
2. Social
3. Governance

سال ۱۹۸۷ به صورت زیر تعریف شد: «توسعه‌ای که نیازهای حال حاضر را برآورده کند، بدون اینکه توانایی نسل‌های آینده در تأمین نیازهای خود را به خطر بیندازد.» (WCED, 1987) مفهوم «پایداری» بر این اصل استوار است: هر چیزی که برای ادامه حیات و رفاه ما مورد نیاز است، به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طبیعت تأمین می‌شود. ایجاد و ثابت‌نگه‌داشتن شرایط، به نحوی که انسان‌ها و محیط طبیعی هماهنگ با یکدیگر بتوانند ادامه حیات بدهند، تا نسل‌های کنونی و آتی نیز حفظ و حمایت شوند. در صفحه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری ایران، ابعاد و شرایط تحقق توسعه پایدار، به ۱۷ گروه تقسیم شده است. در کارگروه توسعه پایدار سازمان ملل متحد، برای هرکدام از این اهداف، دسته‌ای از شاخص‌های ارزیابی تعریف شده که در مجموع ۲۳۲ شاخص را در برمی‌گیرد که تحلیل یکپارچه این شاخص‌ها جهت ارزیابی شرایط پایداری توسعه، نیازمند دانش بین‌رشته‌ای است (خواججه‌پور، ۱۳۹۸).

توسعه پایدار چشم‌اندازی مهم و نو در مدیریت و سیاست‌گذاری عمومی ارائه می‌کند که پارامترهایی همچون تأثیر گازهای گلخانه‌ای، تغییرات آب‌وهوایی، تخریب لایه ازن، تخریب زمین، کاهش منابع تجدیدناپذیر، آلودگی هوای شهرها، مسائل اقتصادی و اجتماعی و درکل یک زنجیره از تمامی پارامترهای اجتماعی که منجر به پایداری منابع و رفاه برای نسل‌های بعدی می‌شود، مدنظر می‌گیرد. در وضعیت پایدار، مطلوبیت منابع و امکانات موجود در طول زمان کاهش نیافته و به توانایی اکوسیستم‌ها برای تداوم کارکرد در آینده نامحدود مربوط می‌شود، بدون آنکه به تحلیل منابع یا استفاده بیش از حد منابع، منجر شود. امروزه با توجه به اهمیت SD در خوش‌نامی و پایداری کسب‌وکار و تأثیر آن در گذر از منحنی افول سازمان، تمامی شرایط و آینده‌نگری‌های پروژه لزوماً باید اهداف SD را تأمین کنند.

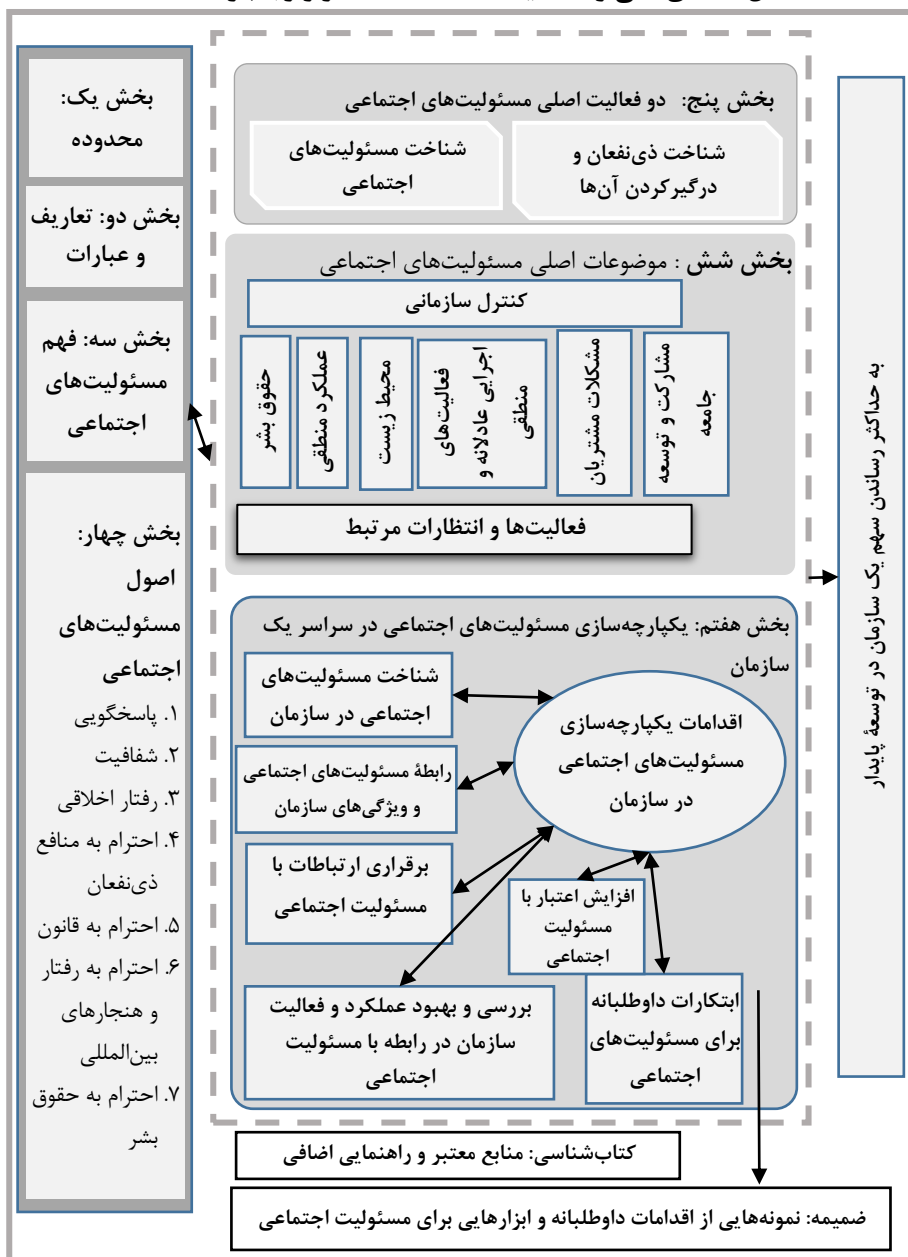
در این تحقیق بر آن شدیم که با استفاده از استاندارد بین‌المللی ISO26000 به مقایسه و بیان چالش‌ها و راهکارهای تغییر دیدگاه کمک‌های عام‌المنفعه کوتاه‌مدت به سمت SD بپردازیم.

بررسی پروژه‌های انجام‌گرفته به نام CSR در ایران و جهان نیازمند نظام‌نامه متحدی برای مقایسه و ارزیابی است. با توجه به استانداردهای مختلف موجود برای CSR و SD، به دلایل زیر استاندارد ISO26000 در این تحقیق انتخاب شد:

- کاربرد بیشتر این استاندارد در جهان؛
- پذیرفته‌شدن به‌عنوان استاندارد اروپا با نام CEN/SS S29؛

- آشنایی بیشتر کاربران و مؤسسات ایرانی با ISO26000؛
  - استفاده از CSR و SD (در بسیاری از تحقیقات فقط SD مطرح شده و CSR جزء آن است)؛
  - استاندارد ISO26000 (شکل ۱) در ۷ بخش تنظیم شده: ۱. دامنه؛ ۲. تعاریف
- شکل ۱. نمای کلی و شماتیک ISO26000 (آذر و رجبزاده، ۱۳۹۰)

- و عبارت؛ ۳. فهم مسئولیت‌های اجتماعی؛ ۴. اصول مسئولیت‌های اجتماعی؛ ۵. دو فعالیت اصلی مسئولیت‌های اجتماعی؛ ۶. موضوعات اصلی مسئولیت‌های اجتماعی؛ ۷. یکپارچه‌سازی مسئولیت‌های اجتماعی در سراسر یک سازمان. نتیجه نهایی فعالیت‌های این استاندارد باید به توسعه پایدار (SD) ختم شود (International Standard ISO26000, 2010).

در ISO26000 نقش دولت و حاکمیت کشور و توافقات بین‌المللی در انجام فعالیت‌های CSR در نظر گرفته می‌شود. تعریف مسئولیت اجتماعی در آن عبارت است از: «مسئولیت سازمان، در قبال تأثیرات تصمیمات و فعالیت‌های آن بر جامعه و محیط‌زیست، به طریقی شفاف و رفتار اخلاقی که به توسعه پایدار، از جمله بهداشت و رفاه جامعه کمک می‌کند؛ انتظارات ذی‌نفعان را در نظر می‌گیرد؛ مطابق با قانون قابل اجرا و مطابق با هنجارهای بین‌المللی رفتار است؛ یکپارچه‌سازی در کل سازمان و روابط بین فعالیت‌ها را فراهم می‌کند. فعالیت‌ها شامل تولید، خدمات و فرایند می‌شود. منظور از ارتباطات، رابط فعالیت‌های سازمان با تمامی حوزه نفوذ سازمان است.» بر اساس همین استاندارد توسعه پایدار به‌عنوان «توسعه‌ای که نیازهای حال حاضر را برآورده کند، بدون اینکه توانایی نسل‌های آینده در تأمین نیازهای خود را به خطر بیندازد» تعریف می‌شود (International Standard ISO26000, 2010).

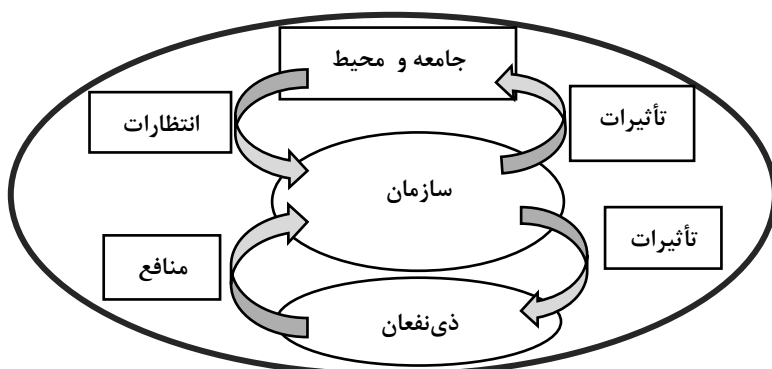
جهت بررسی پروژه‌ها در قالب ISO26000، باید وضعیت ذی‌نفعان پروژه و سازمان مشخص شود. ماتریس قدرت و علاقه ذی‌نفعان که در مقاله رادگهر، مؤتمنی (۱۳۹۶) مطرح شده، در شکل ۲ آمده است. پاسخگویی این ماتریس، به فعالیت‌های SD و CSR نیاز به قانع کردن ذی‌نفعان پر قدرت و کم‌علاقه و ذی‌نفعان کم‌قدرت و با علاقه زیاد دارد.

شکل ۲. ماتریس علاقه - قدرت (متداول) (رادگهر، مؤتمنی، ۱۳۹۶)

علاقه	زیاد	ذی‌نفعان ثانویه استراتژی آگاه‌سازی (keep Inform)	ذی‌نفعان اصلی استراتژی مشارکت‌دادن (Manage Closely)
	کم	ذی‌نفعان کم‌اهمیت استراتژی حداقل تلاش (Monitor-minimum Effort)	ذی‌نفعان اولیه استراتژی ایجاد رضایت (keep satisfied)
		کم	زیاد
			قدرت

در استاندارد ISO26000 شناخت ذی‌نفعان، تأمین منافع و شیوه برخورد با آن‌ها یکی از مهم‌ترین قسمت‌های پروژه است و سه مدل رابطه برای پاسخ به مسئولیت‌های اجتماعی بیان شده است: رابطه بین سازمان و جامعه، بین جامعه ذی‌نفعان و بین ذی‌نفعان و جامعه که خواسته‌های ذی‌نفعان می‌تواند با اهداف سازمان یا جامعه اصطکاک داشته باشد. در شکل ۳ این روابط ارائه شده است (International Standard ISO26000, 2010).

شکل ۳. رابطه بین یک سازمان، ذی‌نفعان آن و جامعه بر اساس استاندارد ISO26000

برای پروژه‌های CSR در استاندارد ISO26000 ویژگی‌های عمومی‌بودن، انتظارات جامعه، نقش ذی‌نفعان در مسئولیت اجتماعی، یکپارچگی مسئولیت‌های اجتماعی، ارتباط بین مسئولیت‌های اجتماعی و SD مطرح شده است (International Standard ISO26000, 2010). هر پروژه یا گروه پروژه با در نظر گرفتن آثار بیرونی و درونی آن در قالب بخش ۶، شکل ۱، از استاندارد ISO26000 دسته‌بندی می‌شود. موضوعات در استاندارد ISO26000 به ۳۷ زیرمجموعه برای ۷ موضوع (بخش ۷، شکل ۱) تقسیم‌بندی شده که توضیحات هر بخش در این استاندارد جداگانه آورده شده است. چک‌لیست موضوعات و مسائل مسئولیت اجتماعی در جدول ۲ آمده است.

برای درک بهتر از رویکرد CSR در شرکت‌ها و سازمان‌های ایران، به چند نمونه از کمک‌های عام‌المنفعه شرکت‌ها و سازمان‌ها که به‌عنوان CSR مطرح شده، پرداخته و سپس پروژه‌های CSR شرکت ملی نفت بر اساس مسائل مطرح در جدول ۲ امتیازبندی می‌شود. پروژه‌های تعریف‌شده باید توسط این جدول قابل‌شناسایی باشند و حداکثر نیاز را مرتفع سازند؛ در غیر این صورت در قالب پروژه CSR قرار نگرفته و به یک پروژه

جدول ۲. موضوعات اصلی و مسائل مسئولیت اجتماعی استاندارد ISO26000

ردیف	موضوعات و مسائل اصلی
۱	موضوع اصلی: حاکمیت سازمان
۲	موضوع اصلی: حقوق بشر
	مسئله ۱: اهتمام و تلاش کافی
	مسئله ۲: رفع موقعیت‌هایی که حقوق بشر در خطر قرار گرفته
	مسئله ۳: پرهیز از عدم مشارکت مردم
	مسئله ۴: حل و فصل شکایات
	مسئله ۵: تبعیض و گروه‌های آسیب‌پذیری
	مسئله ۶: حقوق مدنی و سیاسی
	مسئله ۷: حقوق اقتصادی، اجتماعی فرهنگی
	مسئله ۸: حقوق اولیه و اساسی شرایط کار
۳	موضوع اصلی: روش‌های کاری
	مسئله ۱: روابط استخدام و اشتغال
	مسئله ۲: شرایط کار و حمایت‌های اجتماعی
	مسئله ۳: مناسبات و گفت‌وگوهای اجتماعی
	مسئله ۴: سلامتی و ایمنی در محل کار
	مسئله ۵: توسعه و آموزش منابع انسانی در محل کار
۴	موضوع اصلی: محیط‌زیست
	مسئله ۱: جلوگیری از آلودگی
	مسئله ۲: استفاده از منابع پایدار
	مسئله ۳: کاهش تغییرات آب‌وهوایی و سازگاری با آن
	مسئله ۴: محافظت از محیط‌زیست، تنوع زیستی و احیای زیستگاه‌های طبیعی
۵	موضوع اصلی: عملکردهای منطقی و عادلانه
	مسئله ۱: مبارزه با فساد
	مسئله ۲: مشارکت سیاسی مسئولانه
	مسئله ۳: رقابت منطقی و عادلانه
	مسئله ۴: ارتقای مسئولیت‌های اجتماعی در زنجیره ارزش
	مسئله ۵: احترام به حقوق مالکیت
۶	مسائل و مشکلات مشتریان
	مسئله ۱: بازاریابی عادلانه، اطلاعات بی‌طرفانه و منطقی و قراردادهای عادلانه
	مسئله ۲: حفاظت از ایمنی و سلامت مشتریان
	مسئله ۳: مصرف پایدار
	مسئله ۴: خدمات مشتریان، پشتیبانی و شکایات و حل اختلاف
	مسئله ۵: حفاظت از اطلاعات و حیطة شخصی مشتریان
	مسئله ۶: دسترسی به سرویس‌ها و خدمات ضروری
۷	موضوع اصلی: مشارکت و توسعه جامعه
	مسئله ۱: مشارکت جامعه
	مسئله ۲: آموزش و فرهنگ
	مسئله ۳: اشتغال‌زایی و توسعه مهارت‌ها
	مسئله ۴: توسعه تکنولوژی و دسترسی به آن
	مسئله ۵: درآمدزایی و افزایش رفاه
	مسئله ۶: بهداشت و سلامتی
	مسئله ۷: سرمایه‌گذاری اجتماعی

عام‌المنفعه خاص و یا پروژه تک‌هدفی تأمین خواست یک ذی‌نفع خاص تبدیل می‌شود. در ایران CSR و رسیدگی به خواسته ذی‌نفعان کاملاً مشابه یک عملیات خیریه با رویکرد رفع ظاهری و سریع یک مشکل با حداقل بررسی و آینده‌نگری است و منافع سازمان فقط در آرام‌سازی مردم و حرکت‌های صوری است که معمولاً نتیجه برعکس دارد.

وزارت نفت بر اساس مصوبات و مجوزهای هیئت‌مدیره شرکت‌های اصلی تابعه آن اقدام به انجام پروژه‌های عام‌المنفعه در مناطق مختلف ایران، خاصه در مناطق نفت‌خیز و گازخیز نموده و طبق گزارش پایداری ارائه‌شده از سوی این شرکت حدود ۵۰۰۰ پروژه در استان‌های مختلف و با اعتبار حدود ۵۰۰۰ میلیارد تومان انجام داده است.

روش‌شناسی

در این مقاله ابتدا مسائل مطرح‌شده در استاندارد ISO26000 برای پروژه‌های CSR در مسیر SD مشخص و سپس ۹۹۰ پروژه که شرکت ملی نفت ایران به نام CSR در استان خوزستان انجام داده و یا در دست انجام دارد، در ۱۵ سرفصل، مشخص و سطح تأثیرگذاری در حل مسائل طبق نظر خبرگان CSR (مدیران اجرایی و درگیر با عواقب اجرایی پروژه‌ها و همچنین در بخش اجتماعی صنعت نفت) و دستگاه بهره‌بردار استانی و مردم محلی ذی‌نفع پروژه‌ها بررسی و در جدول ۳، نمره‌دهی شد و با روش ترکیبی آنتروپی شانون و تاپسیس طبقه‌بندی و مقایسه شدند. این پروژه‌ها در حیطه مسئولیت ذاتی دستگاه سرمایه‌گذار نبوده، ولی برای تحقق آن‌ها ذی‌نفعان قوی دولتی دخیل بوده‌اند. مشخصات توزیع و مشخصات پروژه‌های این تحقیق طبق جدول ۳ است. در انتخاب خبرگان افرادی در نظر گرفته شده‌اند که در صورت اجرای پروژه‌های با هدف SD بتوانند از آن منتفع شوند.

لازم بود که داده کیفی در این تحقیق به داده کمی تبدیل شود و سپس در یک سیستم تصمیم‌گیری چندمتغیره، نتایج با در نظر گرفتن تمامی پارامترهای تأثیرگذار سنجیده و اعلام شود. برای این منظور روش ترکیبی آنتروپی شانون و تاپسیس در نظر گرفته شد. آنتروپی مفهومی عمده در علوم اجتماعی، فیزیک، تئوری اطلاعات بوده که معیاری است برای بیان مقدار عدم اطمینان بیان‌شده توسط یک توزیع احتمال گسسته (P_i)، به طوری که این عدم اطمینان، در صورت پخش بودن توزیع، بیشتر از مواردی است که توزیع فراوانی تیزتر باشد (Shannon). این عدم اطمینان به صورت ذیل اندازه‌گیری

می‌شود (ابتدا ارزشی را با نماد E، مطابق با رابطه ۱ محاسبه می‌کنیم):

$$E \approx S \{P_1, P_2, \dots, P_n\} = -K \sum_{i=1}^n [P_i \cdot \ln P_i] \quad \text{رابطه ۱}$$

K، یک مقدار ثابت مثبت به‌منظور تأمین $0 \leq E \leq 1$ است. E از توزیع احتمال P_i بر اساس مکانیسم آماری محاسبه شده و مقدار آن در صورت تساوی P_i ها با یکدیگر (یعنی $P_i = \frac{1}{n}$)، بیشینه مقدار ممکن خواهد بود، بدین صورت:

$$\begin{aligned} -K \sum_{i=1}^n [P_i \cdot \ln P_i] &= -K \left\{ \frac{1}{n} \ln \frac{1}{n} + \frac{1}{n} \ln \frac{1}{n} + \dots + \frac{1}{n} \ln \frac{1}{n} \right\} & \text{رابطه ۲} \\ &= K \left\{ \left(\ln \frac{1}{n} \right) \left(\frac{n}{n} \right) \right\} = -K \ln \frac{1}{n} \end{aligned}$$

ماتریس تصمیم‌گیری از یک مدل MADM حاوی اطلاعاتی است که آنتروپی می‌تواند به‌عنوان معیاری برای ارزیابی به کار می‌رود. ماتریس تصمیم‌گیری با امتیازهای تعلق گرفته به هر یک از پروژه‌های جدول ۳ بر اساس جدول ۲ تکمیل می‌شود. امتیازها با استفاده از مقیاس فاصله‌ای دوقطبی تعیین و در ماتریس تصمیم‌گیری جاگذاری می‌شوند. مجموع مقادیر اختصاص‌یافته به هر مسئله، حداکثر عدد ۱۰۰ بوده که نشانه تأثیر بیشتر پروژه در حل مسئله است. با توجه به ۳۷ مسئله مطرح در استاندارد ISO26000 در ۱۵ سرفصل، پروژه استان خوزستان، یک ماتریس تصمیم‌گیری به‌صورت جدول ۳ در نظر گرفته و محتوای اطلاعاتی آن را بر اساس P_{ij} محاسبه می‌کنیم:

$$P_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sum_{i=1}^m r_{ij}} : \forall i, j \quad \text{رابطه ۳}$$

برای E_j از مجموعه P_{ij} ها به ازای هر مشخصه خواهیم داشت:

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m [P_{ij} \cdot \ln P_{ij}] : \forall i, j \quad \text{رابطه ۴}$$

به‌طوری که $K = \frac{1}{\ln m}$ است. اینک عدم‌اطمینان یا درجه انحراف (d_j) از اطلاعات ایجادشده به ازای شاخص W_j نام بدین قرار است:

$$d_j = 1 - E_j \quad \forall j \quad \text{رابطه ۵}$$

سرانجام برای اوزان W_j از شاخص‌های موجود خواهیم داشت:

$$W_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j} \quad \text{رابطه ۶}$$

جدول ۳. مشخصات پروژه‌های این تحقیق

ردیف	عنوان پروژه	تعداد سرفصل	تعداد د	عنوان
۱	آب و فاضلاب	۲۳	۱	کمک به احداث شبکه فاضلاب
			۲	شبکه آبرسانی
			۳	لوله‌کشی آب شرب روستاهایی
۲	آموزش و پرورش	۸	۱	ارتقای آموزگاران ابتدایی
			۲	ارتقای مهارت حرفه‌ای دبیران
			۳	آزمون‌های جامع و بسته‌های آموزشی دانش‌آموزان
۳	برق	۵	۱	کمک به توسعه و ساماندهی شبکه برق
۴	ساخت مسکن	۸	۱	کمک به نوسازی خانه‌های آسیب‌دیده ناشی از سیل
۵	طرح‌های هادی	۱۶۸	۱	کمک به اجرای طرح هادی روستایی و شهری
۶	برنامه‌های آموزشی	۱	۱	برنامه‌های آموزشی جهت توانمندسازی بومیان
۷	ساختمان‌های آموزشی مذهبی	۳۲	۱	کمک به احداث مسجد
			۲	کمک به تکمیل ساخت حوزه علمیه
			۳	کمک به تکمیل مصلاي نماز جمعه
۸	جاده و راه	۱۰۲	۱	کمک به تکمیل جاده
			۲	کمک به تعریض جاده
			۳	کمک به بهسازی و آسفالت
			۴	کمک به بهسازی جاده‌های روستایی
۹	طرح جامع مطالعات	۱	۱	طرح جامع مطالعات اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و زیست‌محیطی
۱۰	بهداشتی و پزشکی	۱۷۰	۱	کمک به ساخت بیمارستان
			۲	کمک به تعمیر و تجهیز خانه بهداشت
			۳	کمک به خرید ونتیلاتور برای بیمارستان‌های مناطق
			۴	احداث درمانگاه
۱۱	آموزش عالی	۱۰	۱	کمک به تجهیز و تکمیل دانشگاه
			۲	احداث آزمایشگاه
			۳	احداث مرکز تحقیقات
۱۲	کمک به احداث مراکز کارآفرینی	۲	۱	کمک به احداث مراکز کارآفرینی و خودکفایی

۱	طرح تثبیت شن‌های روان، بیابان‌زدایی و درختکاری	۱۳	منابع طبیعی	۱۳
۲	اجرای فضای سبز با کاربری‌های ویژه			
۱	ساخت مدارس شهری	۱۴	مدرسه‌سازی	۱۴
۲	ساخت مدارس روستایی و عشایری			
۱	کمک به تکمیل و تجهیز سالن ورزشی	۱۵	ورزشی	۱۵
۲	کمک به احداث زمین چمن			
۳	تکمیل پارک ورزشی			
۴	کمک به احداث زمین چمن مصنوعی روستایی			
۵	احداث زمین چمن طبیعی			
۶	کمک به ساخت ورزشگاه			

چنانچه DM از قبل دارای یک قضاوت ذهنی (λ_j) به‌عنوان اهمیت نسبی برای شاخص زام باشد، آنگاه می‌توان W_j محاسبه‌شده از طریق آنتروپی را به‌صورت زیر تعدیل کرد؛ W'_j وزن تعدیل‌شده است (اصغرپور، ۱۳۹۰). یک ماتریس ۱۵×۳۷ تشکیل و نتایج محاسبات در قالب جدول ۴ آمده است.

$$W'_j = \frac{\lambda_j \cdot W_j}{\sum_{j=1}^n \lambda_j \cdot W_j} \quad \text{رابطه ۷}$$

یافته‌ها

روش TOPSIS را هونگ و یون در سال ۱۹۸۱ ارائه دادند. در این روش، هر مسئله را می‌توان به‌عنوان یک سیستم هندسی، شامل m نقطه در یک فضای n بُعدی در نظر گرفت؛ یعنی m گزینه را می‌توان با n شاخص ارزیابی کرد. در این تکنیک، گزینه انتخابی باید کمترین فاصله را با راه‌حل ایدئال مثبت (بهترین حالت ممکن؛ A_i^+) و بیشترین فاصله را با راه‌حل ایدئال منفی (بدترین حالت ممکن؛ A_i^-) داشته باشد. قبل از استفاده از تکنیک TOPSIS، ابتدا با روش آنتروپی شانون به تعیین وزن‌های ۳۷ موردی جدول ۲ پرداخته می‌شود. فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص به‌طور یکنواخت افزایشی یا کاهششی است. سپس مراحل شش‌گانه TOPSIS انجام می‌شود.

گام (۱) ماتریس تصمیم‌گیری را با کمک نرم اقلیدسی به یک ماتریس بی‌مقیاس شده تبدیل می‌شود. ماتریس به‌دست‌آمده N_D نامیده می‌شود.

$$r_{ij} = \frac{r_{ij}}{\left(\sum_{i=1}^m r_{ij}^2\right)^{1/2}} \quad (i = 1, \dots, m) \quad \text{رابطه ۸}$$

گام ۲) ماتریس بی‌مقیاس موزون را به دست آورید که در آن V ماتریس بی‌مقیاس موزون و W یک ماتریس قطری از وزن‌های به‌دست‌آمده برای شاخص‌هاست.

$$V = N_D \times W_{n \times n} \quad \text{رابطه ۹}$$

گام ۳) راه‌حل ایدئال مثبت (A_i^+) و راه‌حل ایدئال منفی (A_i^-) مشخص می‌شود.

گزینه ایدئال مثبت به ازای عناصر مثبت شاخص $J_1 = \{1, 2, \dots, n\}$

$$A_i^+ = \left\{ \{ \max v_{ij} | j \in J_1 \}, \{ \min v_{ij} | j \in J_2 | i = 1, 2, \dots, m \} \right\} \quad \text{رابطه ۱۰}$$

$$A_i^- = \left\{ \{ \min v_{ij} | j \in J_1 \}, \{ \max v_{ij} | j \in J_2 | i = 1, 2, \dots, m \} \right\}$$

گزینه ایدئال منفی به ازای عناصر منفی شاخص $J_1 = \{1, 2, \dots, n\}$

$$A_i^+ = (v_1^+, v_2^+, \dots, v_n^+) \quad A_i^- = (v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-) \quad \text{رابطه ۱۱}$$

گام ۴) اندازه فاصله بر اساس نرم اقلیدسی به اجزای راه‌حل ایدئال منفی و گزینه مثبت و همین اندازه را به ازای راه‌حل مثبت و گزینه منفی به‌صورت زیر به دست آورید:

$$d_i^+ = \left\{ \sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_{ij}^+)^2 \right\}^{1/2}, \quad (i = 1, 2, \dots, m) \quad \text{رابطه ۱۲}$$

$$d_i^- = \left\{ \sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_{ij}^-)^2 \right\}^{1/2}, \quad (i = 1, 2, \dots, m) \quad \text{رابطه ۱۳}$$

گام ۵) نزدیکی نسبی A_i به راه‌حل ایدئال به‌صورت زیر محاسبه می‌شود. مقدار CL ، بین صفر و یک است و هرچه به یک نزدیک‌تر باشد، راهکار به جواب ایدئال نزدیک‌تر است. مقادیر CL_i محاسبه‌شده در جدول ۴ آورده شده است.

$$CL_i = \frac{d_i^-}{(d_i^- + d_i^+)}, \quad (i = 1, 2, \dots, m) \quad \text{رابطه ۱۴}$$

گام ۶) در این گام، به ترتیب نزولی CL_i گزینه‌های موجود رتبه‌بندی می‌شود (آذر، رجب‌زاده، ۱۳۹۰؛ اصغری‌پور، ۱۳۹۰). محاسبات بر اساس حاصل ضرب دو ماتریس ۱۵×۳۷ و ۳۷×۳۷ است.

جدول ۴. نتایج مرتب‌شده بر اساس تأثیرگذاری پروژه

ردیف	عنوان پروژه	CL	ردیف	عنوان پروژه	CL
۱	منابع طبیعی	CL13	۹	آموزش عالی	CL11
۲	کمک به احداث مراکز کارآفرینی	CL12	۱۰	برق	CL3
۳	برنامه‌های آموزشی	CL6	۱۱	طرح‌های هادی	CL5
۴	مدرسه‌سازی	CL14	۱۲	جاده و راه	CL8
۵	آب و فاضلاب	CL1	۱۳	طرح جامع مطالعات	CL9
۶	ورزشی	CL15	۱۴	ساخت مسکن	CL4
۷	آموزش و پرورش	CL2	۱۵	ساختمان‌های آموزشی مذهبی	CL7
۸	بهداشتی و پزشکی	CL10			

بحث و نتیجه‌گیری

با بررسی نتایج محاسبات (جدول ۴) مشخص شد که چون در تعریف پروژه‌ها SDGs چندان مدنظر مصوبان پروژه نبوده، هیچ‌کدام از پروژه‌ها نتوانسته امتیاز مطلوبی را بر اساس استاندارد ISO26000 کسب کند و هیچ پروژه‌ای نیز تمامی ۳۷ مورد را پوشش نمی‌دهد. با این حال، پروژه مه‌ار ریزگردها (منابع طبیعی)، احداث مراکز کارآفرینی و برنامه‌های آموزشی بالاترین امتیاز را کسب کردند. در این مقاله تعریف توسعه پایدار گسترش یافته و سعی در ارائه تعریف کامل‌تر با رویکرد نتیجه‌محور شده است: «توسعه پایدار و به مفهوم کلی‌تر پایداری، استفاده از منابع و امکانات و فرصت‌های فعلی است، به نحوی که هم نیاز فعلی را مرتفع سازد و هم شرایط و شانس استفاده از آن‌ها را برای نسل‌های بعد تسهیل کند.»

با مصاحبه با مردم محلی مدیران میدانی شرکت ملی نفت به‌عنوان ذی‌نفعان بسیار تأثیرپذیر، همان‌گونه که در ادامه می‌آید، مشخص شد در بسیاری از موارد، پروژه مشکل به‌وجودآمده به‌صورت مقطعی مرتفع کرده و در آینده نزدیک مجدداً مشکل با قدرت بیشتر ظاهر خواهد شد. در برخی از موارد تنها نظر ذی‌نفع پر قدرت تأمین شده و انتظارات ذی‌نفعان تأثیرپذیر مدنظر قرار نگرفته است و توقعات مردم را از دستگاه خدمت‌رسان اصلی به سمت شرکت ملی نفت منتقل کرده است و حتی در صورت قصور در خدمت‌رسانی دستگاه مربوطه عواقب آن بازهم به شرکت ملی نفت برمی‌گردد و

ذی‌نفعان شرکت نفت را مقصر می‌داند. بنابراین نه تنها منافع شرکت تأمین نمی‌شود، بلکه در حُسن سابقه، سرمایه‌های اجتماعی و مالی شرکت نیز تأثیر منفی می‌گذارد. تفاوت نگرش تعریف اکثر پروژه‌های CSR در ایران با اهداف مطرح‌شده در ISO26000 و اهداف SD باعث شده که اکثر پروژه‌های تعریف‌شده در قالب CSR یا عام‌المنفعه، حالت خیریه داشته باشند و به‌هیچ‌وجه برای آن‌ها اهداف SD قابل‌تعریف نباشد و دید انجام امور خیریه و رفع سریع مشکل و مرتفع کردن درخواست‌ها، در پروژه‌ها حاکم باشد.

مهم‌ترین دلایل انجام CSR از دید خبرگان صنعت نفت که فصل مشترک با استاندارد ISO26000 دارد، عبارت‌اند از: ۱. مشارکت ذی‌نفعان فعلی؛ ۲. رضایت ذی‌نفعان آینده؛ ۳. ایجاد مناسبات مثبت اجتماعی؛ ۳. خوش‌نامی شرکت؛ ۴. دستیابی به اهداف شرکت در فضای بومی منطقه؛ ۵. ایجاد فرصت‌های توسعه آینده کسب‌وکار؛ ۶. پایداری محیط‌زیست؛ ۷. پایداری بهره‌وری شرکت؛ ۸. اقناع ذی‌نفعان پر قدرت؛ ۹. اصلاح مناسبات با بومی‌نشینان و ۱۰. اصلاح مناسبات با کارکنان بومی.

آسیب‌های اصلی پروژه‌های بررسی‌شده CSR در صنعت نفت عبارت‌اند از:

- تداخل با مسئولیت ذاتی دیگر وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها (شرکت ملی نفت وظیفه ذاتی باقی دستگاه‌ها را انجام می‌دهد)؛
- عدم وجود نهاد واحد در تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌ها (مدیران عامل متناسب با قدرت ذی‌نفعان و رفع مشکل آنی تصمیم‌گیری می‌کنند)؛
- عدم وجود نقشه کوتاه، میان و بلندمدت با توجه به اهداف توسعه پایدار و توانمندسازی ذی‌نفعان؛
- دخالت ذی‌نفعان پر قدرت و کم‌علاقه؛
- عدم تأثیر ذی‌نفعان کم‌قدرت، اما بسیار تأثیرپذیر از پروژه و مغفول ماندن آن در تنظیم ماتریس قدرت و علاقه ذی‌نفعان؛
- استفاده از پروژه‌ها برای دستیابی به منافع سیاسی و اقناع مقامات سیاسی بدون در نظر گرفتن ذی‌نفع بومی درگیر؛
- عدم در نظر گرفتن تأثیرات محیط‌زیستی؛
- عدم وجود همکاری بین‌المللی و ثبت پرونده‌ها در سازمان‌های بین‌المللی و مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی؛
- عدم اولویت تعریف پروژه‌های محیط‌زیستی؛
- عدم توجه به انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر؛

- عدم توجه به پروژه‌های بسترساز و کارآفرین؛
  - پروژه‌های نمایشی.
- مشکلات مطرح کردن پروژه‌های نفت در راستای استاندارد ISO26000 در سطح بین‌المللی عبارت‌اند از:
- عدم وجود نقشه راه؛
  - عدم وجود ارگان خصوصی یا دولتی که فعالیت‌ها را تضمین کند؛
  - موانع قانونی و بروکراسی دست‌وپاگیر جهت ثبت پروژه‌های SD در سازمان‌های بین‌المللی و هزینه بالای رجستری؛
  - عدم امنیت کافی برای سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی؛
  - عدم وجود قوانین و جریمه‌های بازدارنده برای تولید عدم‌انتشار آلاینده‌ها یا گازهای گلخانه‌ای و حفاظت از سرمایه‌های زیست‌محیطی و تاریخی اجتماعی و...؛
  - ضعف قانونی و مدیریتی سازمان‌های محیط‌زیستی و خدمات اجتماعی کارکنان و کارگران؛
  - دخالت ذی‌نفعان بانفوذ و قدرت بالا در تعریف، تصویب، اجرا یا عدم‌اجرای پروژه‌ها.
- کمک‌های عام‌المنفعه صرف، با رویکرد حل سریع درخواست یک ذی‌نفع پر قدرت بدون در نظر گرفتن تأثیرات آینده آن و تأثیرات هفت‌گانه ISO26000 تضعیف‌کننده و بازدارنده توسعه پایدار است. در ISO26000 اگر پروژه‌ای نتواند در ایجاد بستر توسعه پایدار و یا ایجاد شانس توسعه پایدار (فضا) عمل کند، به‌عنوان پروژه CSR دسته‌بندی نخواهد شد؛ بلکه فعالیتی خیرخواهانه است و خیریه‌ها، NGOها و سازمان‌های دیگر مسئول آن هستند.
- پرواضح است شرکت ملی نفت ایران لازم است انجام مسئولیت‌های اجتماعی هدفمند در راستای SD با رویکرد درازمدت و جهانی و با در نظر گرفتن منافع، رفع موانع انجام مسئولیت‌های ذاتی، افزایش سرمایه اجتماعی، حُسن شهرت و اعتبار شرکت را مدنظر داشته باشد.

منابع

- آذر، عادل و رجب‌زاده، علی (۱۳۹۰). تصمیم‌گیری کاربردی رویکرد *MADM*، انتشارات نگاه دانش، چاپ پنجم، تهران.
- اصغری‌پور، محمدجواد (۱۳۹۰). تصمیم‌گیری چندمعیاره، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ نهم، تهران.

- پازکی، معصومه؛ شیخی، داود و صمدی‌مقدم، شیرین (۱۳۹۹). تحلیل نقش مدیریت مبتنی بر حکمروایی خوب در توسعه پایدار روستایی - مطالعه موردی: دهستان فیلستان، شهرستان پاکدشت. *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، دوره: ۱۸، شماره: ۵۸.
- پاکدامن‌کلتی، رستم‌علی؛ محمدی، محمود و مسعود، محمد (۱۳۹۹). تبیین رابطه الگوی پراکنش شهری با توسعه پایدار - مطالعه موردی شهرساری. *فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، دوره: ۷، شماره: ۲۳.
- جمعه‌پور، محمود (۱۳۸۲). عوامل اصلی در فرآیند توسعه پایدار: مردم، منابع، فضاها و نقش مشارکت مردمی در آن. *مجله علوم اجتماعی*، دوره ۱۰، شماره ۲۲، صص ۱۳۰-۱۰۳.
- رادگهر، اسماعیل و مؤتمنی، ناهید (۱۳۹۶). طبقه‌بندی عوامل شکست پروژه‌های ابنیه صنعت نفت بر اساس استاندارد مدیریت پروژه با استفاده از روش ترکیبی آنتروپی شانون و تاپسیس، *مجله نخبگان علوم و مهندسی*، جلد ۲، شماره ۵.
- گزارش مسئولیت‌های اجتماعی (۲۰۱۰)، <https://www.bpi.ir/uploads/files/csr-1398.pdf>.
- خواجه‌پور، حسین (۱۳۹۸). توسعه پایدار چیست؟، *صفحه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری ایران*، <http://isti.ir>.
- Arribasa, I.(2021). *Do irresponsible corporate activities prevent membership in sustainable stock indices? The case of the Dow Jones Sustainability Index world*. *Journal of Cleaner Production* Volume 298, 20, 126711.
- Behringer, K.(2016). *The Role Of CSR In Achieving Sustainable Development – Theoretical Approach*, *European Scientific Journal* August 2016 edition vol.12, No.22.
- Bilan, Y. V., Pimonenko, T. V., & Starchenko, L. V. (2020). *Sustainable business models for innovation and success: bibliometric analysis*, E3S Web of Conferences.
- ElAlfy, A., Palaschuk, N., El-Bassiouny, D., Wilson, J., & Weber, O. (2020). *Scoping the evolution of corporate social responsibility (CSR) research in the sustainable development goals (SDGs) era*. *Sustainability*, 12(14), 5544.
- Grover, P. Kar, A. K., & Ilavarasan, P. V. (2019). *Impact of corporate social responsibility on reputation—Insights from tweets on sustainable development goals by CEOs*. *International journal of information management*, 48, 39-52.
- International Standard ISO 26000, First edition 2010-11-01.
- ISO26000, <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>
- Kanji, R., Agrawal, R. (2020). *Exploring the use of corporate social responsibility in building disaster resilience through sustainable development in India: An interpretive structural modelling approach*.

- Progress in Disaster Science, 6, 100089.
- Knoepfel, I. (2001). Dow Jones sustainability group index: A global benchmark for corporate sustainability. Corporate Environmental Strategy, 8(1), 6-15.
  - Mbilima, F. (2019). Extractive industries and local sustainable development in Zambia: The case of corporate social responsibility of selected metal mines. Resources Policy, 101441.
  - Meseguer-Sánchez, V., Gálvez-Sánchez, F. J., López-Martínez, G., & Molina-Moreno, V. (2021). Corporate Social Responsibility and Sustainability. A Bibliometric Analysis of Their Interrelations. Sustainability, 13(4), 1636.
  - Mello da Silveira, L. Petrini, M. (2018). Sustainable Development and Corporate Social Responsibility: a bibliometric analysis of International Scientific Production, Gest. Prod., São Carlos, 25(1), 56-67.
  - WCED, 1987. *Our Common Future*, OUP: Oxford (the Brundtland Report)
  - Ye, N., Kueh, T. B., Hou, L., Liu, Y., & Yu, H. (2020). A bibliometric analysis of corporate social responsibility in sustainable development. Journal of Cleaner Production, 272, 122679.
  - Zhang, Dongyong. Morse, Stephen. Kambhampati, Uma, 2018. *Sustainable Development and Corporate Social Responsibility*.